

ТЕМА 7. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

План

- 7.1. Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні
- 7.2. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їхні повноваження
- 7.3. Складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів
- 7.4. Бюджетний розпис. Внесення змін до бюджетних призначень

7.1. Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні

Поняття бюджетного процесу на місцевому рівні

Бюджетний процес

регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контроль за дотриманням бюджетного законодавства.

На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюється контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства.

Учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами і обов'язками з управління бюджетними коштами).

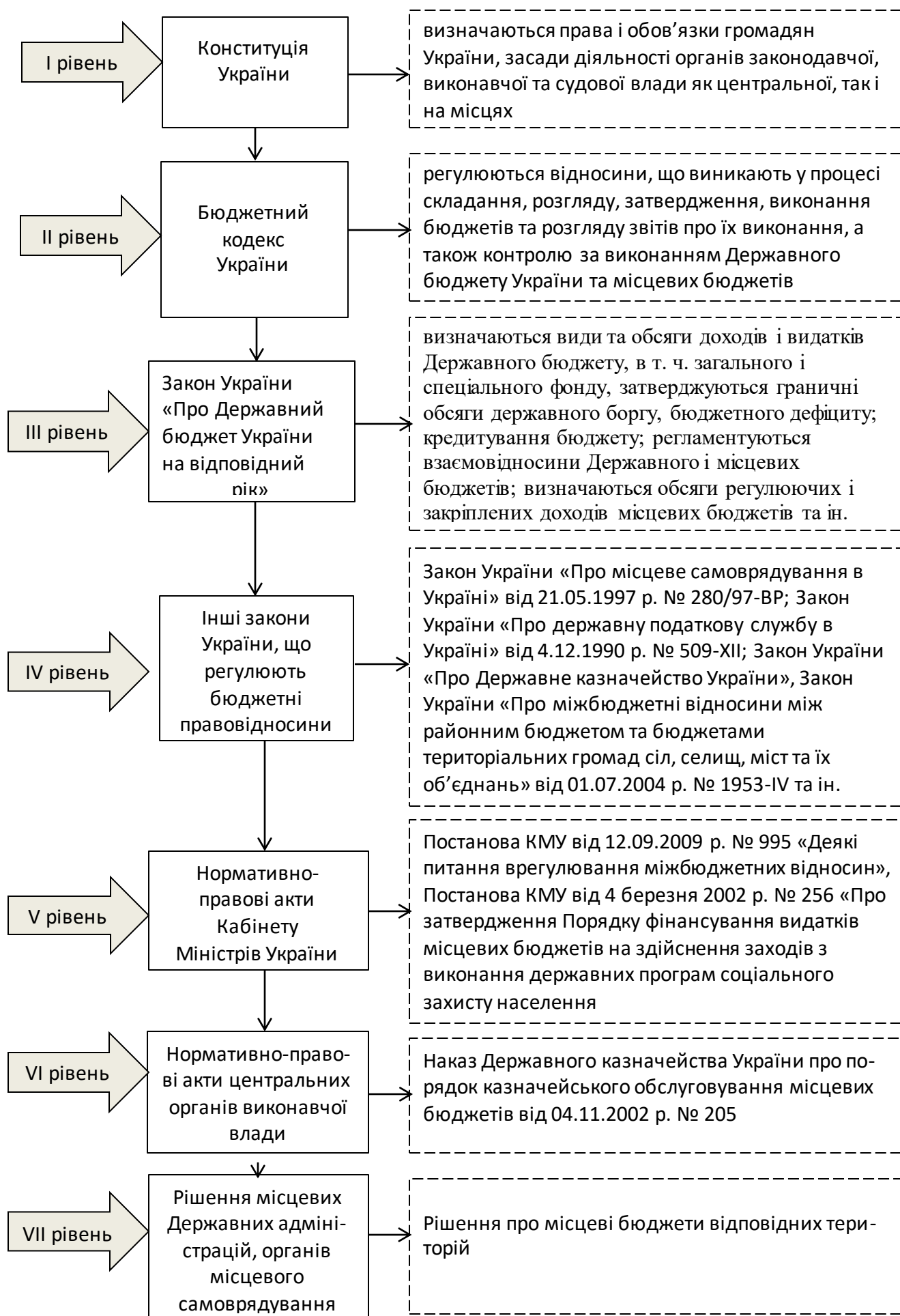
Оскільки місцеві бюджети є складовою частиною бюджетної системи, то **бюджетний процес на місцевому рівні** – це бюджетні правовідносини з приводу формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення функцій і повноважень відповідно органів державної влади, органів влади, органів місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджетна система ґрунтується на десяти принципах, які визначають основні, вихідні положення, правила діяльності учасників бюджетних відносин. Усі принципи взаємозалежні, регулюють бюджетні правовідносини і діяльність учасників бюджетного процесу як на державному, так і на місцевому рівнях. Саме дотримання цих принципів визначає ефективність бюджетного процесу на усіх рівнях.

**Бюджетна система
України ґрунтується
на принципах**

- єдності;
- збалансованості;
- самостійності;
- повноти;
- обґрунтованості;
- ефективності та результативності;
- субсидіарності;
- цільового використання бюджетних коштів;
- справедливості і неупередженості;
- публічності та прозорості.

Нормативно-правові акти, що регламентують здійснення бюджетного процесу в Україні

Необхідно підкреслити, що Бюджетним кодексом України регулюються відносини, які виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, а також визначаються правові засади утворення та погашення державного і місцевого боргу.

Відповідно до принципу самостійності, бюджетний процес, який здійснюється на місцевому рівні, є окремою, порівняно самостійною складовою національного бюджетного процесу, що здійснюється з урахуванням пріоритетів відповідної територіальної громади. Бюджетний процес є складовою бюджетної політики органів місцевої влади та місцевого самоврядування.

Оскільки бюджетний процес на місцевому рівні тісно пов'язаний з бюджетним процесом держави, то ступінь взаємозалежності визначає ступінь фінансової децентралізації відповідних територій. Відповідно до юридичних норм, в Україні створені умови для самостійного та незалежного бюджетного процесу на місцевому рівні.

Бюджетний процес – це тривалий у часі процес, який охоплює термін понад два роки і не збігається з бюджетним періодом. Бюджетний процес – це процедура загальнонаціонального змісту і має політичний, управлінський, плановий, комунікаційний і фінансовий виміри.

**Які основні
принципи
бюджетного
процесу?**

- установлення загальних цілей для ухвалення рішень;
- розроблення підходів до досягнення цілей;
- розроблення бюджету, що узгоджується з підходами до досягнення цілей. Необхідно сформулювати і затвердити такий бюджет, який забезпечить досягнення зазначених цілей, зважаючи на обмеження наявних ресурсів;
- оцінювання ефективності та внесення змін до фінансового плану.

Які риси властиві
ефективному
бюджетному
процесу?

- включає довгострокову перспективу;
- встановлює зв'язок із загальними організаційними цілями;
- зосереджує бюджетні рішення на результатах і наслідках;
- включає і заохочує ефективний діалог із заінтересованими особами;
- стимулює суб'єктів ухвалювати правильні рішення.

Стадії бюджетного процесу*

складання проектів бюджетів

розгляд проекту й ухвалення закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети

виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети

підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету й ухвалення рішення щодо нього

* Бюджетний кодекс України, ст. 19.

В науковій літературі визначають поняття бюджетного циклу. Бюджетний цикл охоплює в часовому просторі час бюджетного процесу, який триває понад два роки і забезпечує виконання усіх чотирьох стадій бюджетного процесу.

Кожну стадію бюджетного процесу поділяють на кілька етапів.

**1. Стадія складання проектів бюджетів
визначає:**

- встановлення граничних обсягів бюджетних асигнувань;
- складання і доведення до розпорядників бюджетних коштів інструкцій з підготовки бюджетних запитів;
- підготовку бюджетних запитів;
- аналіз і зведення бюджетних запитів;
- підготовку проекту рішення про місцевий бюджет і документів, що до нього додаються;
- подання проекту рішення про місцевий бюджет на розгляд.

**2. Стадія розгляду і прийняття
рішення про місцевий бюджет** передбачає
подання відповідній місцевій раді:

- пояснювальної записки до проекту рішення;
- прогнозу показників місцевого бюджету за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні за плановим два бюджетні періоди;
- проекту показників зведеного бюджету району (міста);
- показників видатків на наступні бюджетні періоди для завершення врахованих у бюджеті проектів з терміном реалізації більше ніж один бюджетний рік;
- переліку інвестиційних програм на наступний бюджетний період та на наступні за плановим два бюджетні періоди;
- інформації про хід виконання відповідного бюджету в поточному бюджетному періоді;
- пояснення головних розпорядників бюджетних коштів до проекту місцевого бюджету;
- інших матеріалів, обсяг і форму яких визначають відповідні місцеві органи.

3. Основними процедурами на стадії виконання бюджету є:

- затвердження розпису бюджету та внесення змін до нього;
- мобілізація бюджетних надходжень; покриття тимчасових касових розривів, здійснення місцевих запозичень;
- здійснення витрат із бюджету;
- контроль та аудит, моніторинг, аналіз та оцінка ефективності витрачання бюджетних коштів;
- внесення змін до рішення про місцевий бюджет.

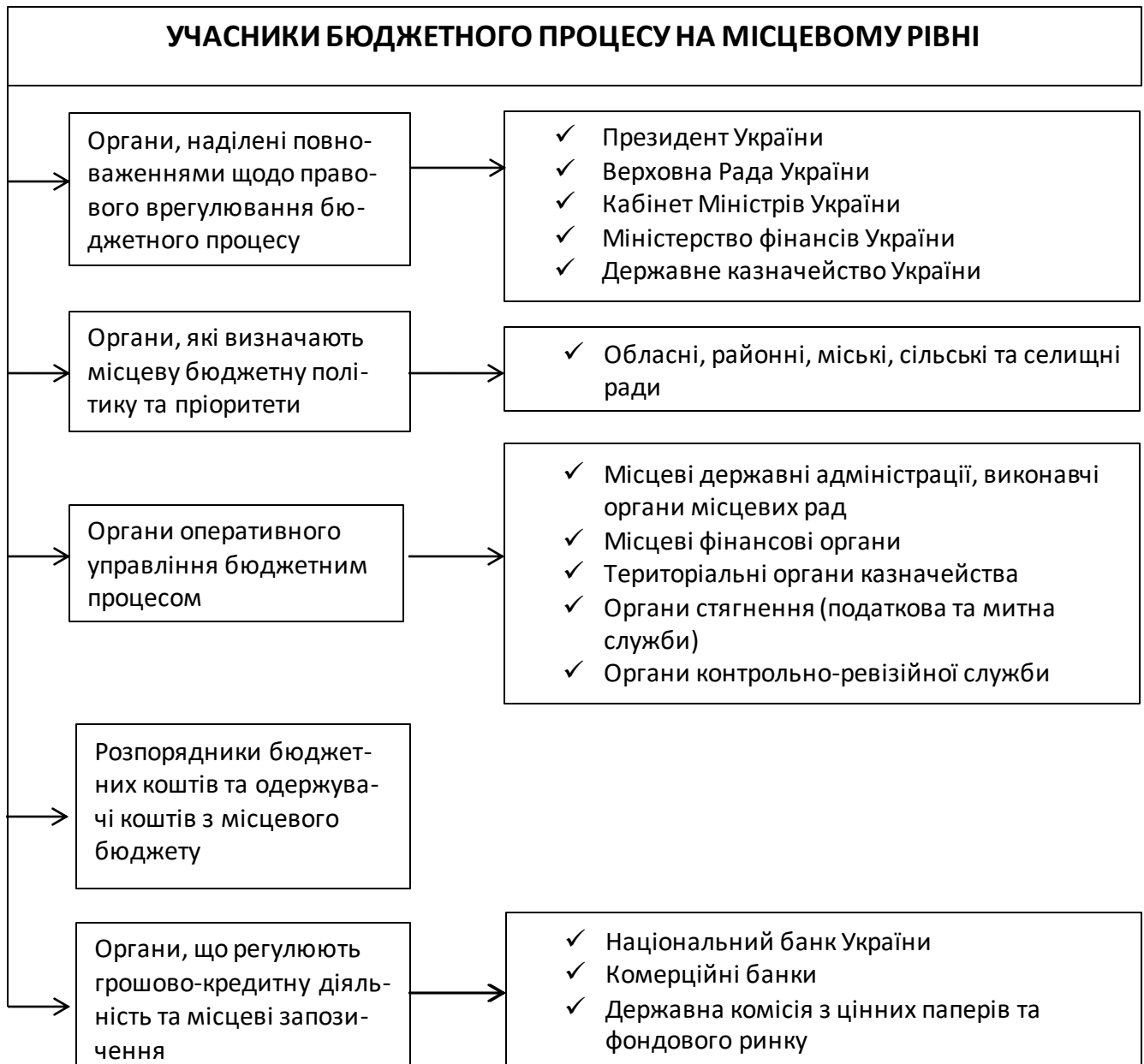
4. На останній четвертій стадії бюджетного процесу повноваження щодо складання звітів та їх подання до ради відповідного рівня належать до компетенції місцевих органів виконавчої ради, а самі звіти про виконання місцевих бюджетів формують територіальні органи Державної казначейської служби. Після аналізу сформованих звітів територіальними управліннями Міністерства фінансів останні представляють звіти на сесії депутатів ради відповідного рівня. Відповідно до принципу публічності та прозорості звіти про виконання місцевого бюджету мають бути опубліковані.

Що заважає ефективному бюджетному процесу?

- надмірна централізація бюджетної системи України;
- нестабільність вітчизняної нормативно-правової бази;
- віднесення до компетенції органів місцевого самоврядування повноважень на здійснення державних видатків без забезпечення їх необхідними джерелами фінансування,
- недостатній рівень податкової автономії місцевого самоврядування;
- незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів;
- високий рівень залежності місцевих бюджетів від трансфертів із державного бюджету;
- введення казначейського обслуговування місцевих бюджетів у такій формі, яка суттєво обмежує можливості органів місцевого самоврядування місцевих фінансових органів щодо управління бюджетними коштами

Висновки. Отже, бюджетний процес на місцевому рівні – це процедура забезпечення економічного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці на засадах урегульованої нормами права діяльності та узгодженості дій усіх учасників бюджетних правовідносин.

7.2. УЧАСНИКИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ТА ЇХНІ ПОВНОВАЖЕННЯ

Поняття бюджетних прав органів місцевого самоврядування

Сукупність прав і обов'язків місцевих органів влади, їх постійних комісій, державних адміністрацій, фінансових та інших відділів і управлінь виконкомів у галузі бюджету, тобто органів з утворення фондів грошових засобів адміністративно-територіальних одиниць й їх використання на фінансування господарської та суспільно-культурної діяльності, яка здійснюється місцевими радами, а також зі складання, розгляду та затвердження звітів про їх виконання

ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТУ

Органи місцевого самоврядування	Права і обов'язки
Права	
Місцеві органи	<ul style="list-style-type: none">• приймати власний бюджет• формування дохідної частини бюджету• проведення видаткової політики• на резервний фонд та оборотну касову готівку
Обласні та районні органи місцевої влади	складання зведених бюджетів
Сільські, селищні та міські ради	введення місцевих податків і зборів затверджувати нормативи відрахувань до бюджетів
Обов'язки	
Місцеві органи	<ul style="list-style-type: none">• складання проекту місцевого бюджету, подання його на затвердження відповідної ради, забезпечення виконання бюджету;• щоквартальне подання раді письмових звітів про хід і результати виконання бюджету;• підготовка й подання відповідно до районних, обласних рад необхідних фінансових показників і пропозицій щодо складання проектів районних та обласних бюджетів;• забезпечення надходження загальнодержавних податків і зборів та мають право частину з цих

	надходжень залишати у своїх бюджетах у межах, встановлених вищим органом влади відповідним рішенням про бюджет на поточний бюджетний період; <ul style="list-style-type: none">• передача з місцевого до Державного бюджету частини надлишку доходів над видатками у випадках, коли доходи від закріплених за місцевим бюджетом загальнодержавних податків і зборів перевищують його мінімальний розмір
--	---

Територіальний орган Міністерства фінансів України відповідно до покладених на нього завдань:

- розробляє проект «Основних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці на наступний бюджетний період»;
- здійснює прогнозування та аналіз доходів місцевого бюджету;
- складає та уточнює прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди;
- забезпечує виконання основних організаційно-методичних засад бюджетного планування, які використовуються для підготовки бюджетних запитів і розроблення проекту місцевого бюджету та прогнозу місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, загальний рівень доходів, видатків і кредитування бюджету, дає оцінку обсягу фінансування бюджету для складання проекту місцевого бюджету;
- розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів на плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди для підготовки проекту місцевого бюджету та прогнозу місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, встановлює термін та порядок їх подання;
- здійснює оцінку відповідності бюджетному законодавству бюджетних запитів, паспортів бюджетних програм, проектів зведених кошторисів для складання розпису місцевого бюджету;
- здійснює аналіз бюджетного запиту, поданого головним розпорядником бюджетних коштів, стосовно його відповідності меті, пріоритетності та ефективності використання бюджетних коштів;
- здійснює оцінку виконання результативних показників бюджетних програм та відповідності звітності головних розпорядників бюджетних коштів показникам, установленим рішенням про відповідний місцевий бюджет;
- складає проект рішення про місцевий бюджет та готує відповідні матеріали, що до нього додаються;

- здійснює підготовку аналітичних матеріалів до рішення про місцевий бюджет;
- аналізує обсяги дебіторської та кредиторської заборгованостей, причини їх виникнення та готує пропозиції щодо їх погашення;
- складає розпис місцевого бюджету згідно з бюджетними призначеннями та вносить зміни до нього;
- вносить зміни до розпису місцевого бюджету за загальним фондом з метою забезпечення збалансованості надходжень і витрат місцевого бюджету;
- разом із головними розпорядниками бюджетних коштів затверджує паспорти бюджетних програм;
- затверджує лімітні довідки про бюджетні асигнування, що містять бюджетні призначення та їх помісячний розподіл;
- формує проект річного звіту про виконання рішення про місцевий бюджет та здійснює публічне представлення звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний період;
- забезпечує дотримання загальних вимог до визначення результативних показників бюджетних програм та організаційно-методологічних засад оцінки ефективності бюджетних програм;
- забезпечує дотримання подання форм звітності про виконання місцевих бюджетів за встановленими формами та у встановлений термін;
- запроваджує програмно-цільовий метод складання і виконання місцевих бюджетів та середньострокове бюджетне планування на місцевому рівні;
- здійснює заходи (у тому числі фінансові операції) щодо забезпечення виконання фінансових та інших зобов'язань місцевих органів влади;
- погоджує в установленому порядку типові штати бюджетних установ;
- тощо.

Територіальні управління Міністерства фінансів України для виконання покладених на них завдань мають право:

- отримувати від головних розпорядників бюджетних коштів інформацію, документи і матеріали, необхідні для складення проекту місцевого бюджету, розпису місцевого бюджету, прогнозу місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди та аналізу;
- отримувати від розпорядників бюджетних коштів інформацію про здійснення внутрішнього фінансового контролю і внутрішнього аудиту;
- зупиняти у межах своїх повноважень здійснення бюджетних асигнувань у випадках, передбачених законодавством;
- зупиняти в установленому законодавством порядку здійснення операцій із бюджетними коштами в разі виявлення порушення бюджетного законодавства;

- здійснювати внутрішній фінансовий контроль та аудит на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери їх управління;

- приймати рішення про включення бюджетного запиту до проекту місцевого бюджету;

- затверджувати розпис місцевого бюджету; з метою забезпечення збалансованості надходжень і витрат місцевого бюджету;

- приймати рішення про застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства;

- приймати в установленому порядку рішення про зменшення бюджетних асигнувань головному розпоряднику бюджетних коштів;

- приймати в установленому порядку рішення про зупинення операцій з бюджетними коштами;

- приймати в установленому порядку рішення про зупинення бюджетних асигнувань;

- виконувати інші дії, що входять до їх компетенції.

Територіальні управління Державної казначейської служби України як органу виконавчої влади, що забезпечує обслуговування виконання державного та місцевих бюджетів за доходами і видатками:

- здійснюють через систему електронних платежів Національного банку України розрахунково-касове обслуговування розпорядників, одержувачів бюджетних коштів та інших клієнтів, операцій із коштами бюджетів;

- за погодженням із фінансовими органами залучають на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунку для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів та для надання середньострокових позик місцевим бюджетам;

- здійснюють відкриття і закриття рахунків поточного бюджетного періоду, а також відкриття рахунків наступного бюджетного періоду;

- здійснюють безспірне списання коштів місцевих бюджетів на підставі рішення суду;

- здійснюють безспірне вилучення коштів із місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України;

- здійснюють повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету, за поданням органів, що контролюють справляння надходжень бюджету;

- нараховують штрафи за неповне або несвоєчасне повернення коштів надміру сплачених податків відповідно до законодавства;

- здійснюють розподіл коштів між державним бюджетом, бюджетами областей, міста Києва, а також між місцевими бюджетами відповідно до

нормативів відрахувань, визначених бюджетним законодавством, і перерахування розподілених коштів за належністю;

- проводять взаємні розрахунки між державним бюджетом та бюджетами областей, міст Києва, а також між місцевими бюджетами у порядку, встановленому законодавством;

- ведуть базу даних про мережу розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, які перебувають на обслуговуванні в територіальному управлінні Державної казначейської служби;

- ведуть облік бюджетних асигнувань, доводять до розпорядників та одержувачів бюджетних коштів витяг із розпису місцевого бюджету та зміни до нього;

- здійснюють реєстрацію та облік бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів і відображають їх у звітності про виконання місцевого бюджету;

- забезпечують організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом оцінки їхньої діяльності;

- ведуть бухгалтерський облік усіх операцій з виконання місцевих бюджетів;

- складають та подають відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів;

Територіальні управління Державної казначейської служби наділені повноваженнями здійснювати фінансовий контроль за цільовим та ефективним витрачанням бюджетних коштів. Контроль здійснюється на стадії взяття бюджетних зобов'язань – попередній та на стадії проведення оплати рахунків за придбані товари та виконані послуги – поточний.

Положення передбачає контроль:

- за веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності;

- бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;

- відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;

- відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів бюджетних зобов'язань відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);

- відповідністю платежів узятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням;
- дотриманням правил валютного контролю за операціями з бюджетними коштами в іноземній валюті;
- закупівлею товарів, робіт і послуг за кошти місцевих бюджетів при здійсненні розрахунково-касового обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства.

Територіальні органи Державної фіскальної служби відповідно до покладених на них завдань:

- узагальнюють практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Державної фіскальної служби;
- здійснюють адміністрування податків і зборів, митних та інших платежів у порядку, встановленому законом, забезпечують контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати до місцевих бюджетів;
- контролюють своєчасність подання платниками податків передбаченої законом звітності, своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків і зборів, митних та інших платежів;
- здійснюють облік платників податків, осіб, які здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням; визначення форм і обсягів митного і податкового контролю;
- взаємодіють та здійснюють обмін інформацією з органами місцевої влади;
- звертаються до суду у випадках, передбачених законом;
- проводять аналіз надходження податків і зборів, інших платежів, визначених Податковим та Митним кодексами України;
- подають територіальним управлінням Міністерства фінансів України пропозиції щодо визначення прогностичних (індикативних) показників доходів місцевих бюджетів для складення проекту рішення про місцевий бюджет на відповідний рік;
- складають звітність щодо стану розрахунків платників податків із місцевим бюджетом;
- здійснюють розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні правопорушення у сфері оподаткування, митній та бюджетній сферах;

- отримують від органів, що здійснюють державний фінансовий контроль, матеріали ревізій та іншу інформацію в разі виявлення фактів порушення законодавства;
- застосовують санкції за несвоєчасність подання звітності, встановленої законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на Державну фіскальну службу;
- здійснюють контроль за дотриманням виконавчими комітетами сільських і селищних рад порядку прийняття та обліку податків і зборів від платників податків, своєчасністю і повнотою перерахування зазначених сум до бюджету;
- здійснюють інші повноваження, визначені законами України.

Територіальні органи Державної фіскальної служби з метою ефективної роботи щодо мобілізації доходів до місцевих бюджетів у межах своїх повноважень мають право отримувати безоплатно від місцевих органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їхніх посадових осіб, а також від громадян та їх об'єднань інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань, а також фінансову і статистичну звітність у порядку та на підставах, визначених законом.

Одним з учасників бюджетного процесу, які наділені бюджетними повноваженнями на здійснення контрольних функцій щодо виконання місцевих бюджетів, є **територіальні управління Державної фінансової інспекції**.

Відповідно до Бюджетного кодексу України фінансовий контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами здійснюється на усіх стадіях бюджетного процесу.

Під **фінансовим контролем** у бюджетному процесі слід розуміти цілеспрямовану діяльність законодавчих, представницьких, виконавчих органів державної і місцевої влади, спрямовану на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в процесі формування, розподілу та використання бюджетних коштів з метою забезпечення соціально-економічного розвитку всіх суб'єктів бюджетних відносин.

Територіальний орган фінансової інспекції як суб'єкт фінансового контролю:

1) здійснює державний фінансовий контроль за:

- використанням і збереженням фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання комунальної власності, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) комунальне майно (далі – підконтрольні установи), за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо місцевих бюджетів;

- дотриманням законодавства про державні закупівлі;

2) здійснює контроль за:

- виконанням функцій з управління об'єктами комунальної власності;
- цільовим використанням коштів місцевих бюджетів;
- цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), одержаних під місцеві гарантії;
- складанням бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі), кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання місцевого бюджету;

- станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в розпорядників бюджетних коштів;

- усуненням виявлених недоліків і порушень;

3) уживає в установленому порядку заходів щодо усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб, а саме:

- вимагає від керівників та інших службових осіб підконтрольних установ усунення виявлених порушень законодавства;

- звертається до суду в інтересах держави, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів;

- проводить аналіз стану додержання фінансової дисципліни та про його результати повідомляє органи місцевого самоврядування;

- готує і подає до відповідних органів пропозиції щодо усунення та запобігання причинам і умовам, які призвели до допущення недоліків і порушень;

- здійснює контроль за виконанням вимог і пропозицій, поданих інспекцією місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування за результатами державного фінансового контролю, та інформує про це Державну фінансову інспекцію;

- застосовує заходи впливу за порушення бюджетного законодавства, накладає стягнення, санкції до осіб, винних у порушенні законодавства;

- передає правоохоронним органам матеріали ревізій у разі встановлення порушень законодавства, що передбачають кримінальну відповідальність або містять ознаки корупційних діянь;

- інформує правоохоронні органи про факти інших виявлених порушень законодавства;

4) здійснює інші повноваження відповідно до законодавства ;

5) інспекція має право в установленому порядку:

- одержувати від органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, інших юридичних осіб та їхніх посадових осіб, фізичних осіб – підприємців інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на інспекцію завдань;

- користуватися відповідними інформаційними базами даних місцевих органів влади та місцевого самоврядування, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

- здійснювати державний фінансовий контроль шляхом проведення інспектування у формі планових і позапланових ревізій певного комплексу чи окремих питань фінансово-господарської діяльності підприємств, установ та організацій , державного фінансового аудиту;

- перевірки державних закупівель;

- перевіряти в ході державного фінансового контролю грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси та інші документи, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей, документи щодо проведення процедур закупівель, проводити перевірку фактичної наявності цінностей (коштів, цінних паперів, сировини, матеріалів, готової продукції, устаткування тощо);

- безперешкодного доступу в ході державного фінансового контролю на склади, у сховища, виробничі та інші приміщення, які належать підприємствам, установам та організаціям, що контролюються;

- вимагати від керівників підконтрольних установ проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів і розрахунків, у разі відмови у її проведенні звертатися до суду щодо спонукання до проведення інвентаризації, а до ухвалення відповідного

рішення судом опечатувати в установленому порядку каси, касові приміщення, склади та архіви;

- одержувати від службових і матеріально відповідальних осіб об'єктів, що контролюються, письмові пояснення з питань, які виникають у ході здійснення державного фінансового контролю;

- вилучати під час проведення ревізії у підприємств, установ та організацій копії фінансово-господарських та бухгалтерських документів, які свідчать про порушення, а на підставі рішення суду вилучати до закінчення ревізії оригінали зазначених документів;

- одержувати від Національного банку України і його установ, інших банків, кредитних установ і територіальних управлінь Державної казначейської служби необхідні відомості, копії документів, довідки про банківські операції та залишки коштів на рахунках об'єктів, що контролюються, а від інших підприємств та організацій, у тому числі недержавної форми власності, що мали правові відносини із зазначеними об'єктами, – довідки і копії документів про операції і розрахунки з підприємствами, установами та організаціями;

- проводити на підприємствах, в установах та організаціях зустрічні звірки з метою документального і фактичного підтвердження виду, обсягу і якості операцій та розрахунків для з'ясування їхньої реальності та повноти відображення в обліку підприємства, установи та організації, що контролюються;

- пред'являти керівникам та іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства;

- зупиняти операції з бюджетними коштами в установленому законодавством порядку, а також застосовувати та ініціювати застосування відповідно до закону інших заходів впливу в разі виявлення порушень законодавства;

- вилучати в судовому порядку до бюджету виявлені під час проведення ревізій приховані, занижені валютні та інші платежі, порушувати перед відповідними місцевими органами питання про припинення бюджетного фінансування і кредитування у разі, коли отримані підприємствами, установами та організаціями кошти і позички використовуються з порушенням законодавства;

- порушувати перед місцевими органами влади питання про визнання недійсними договорів, укладених із порушенням законодавства, у судовому порядку стягувати у дохід відповідного бюджету кошти, отримані підконтрольними установами за незаконними договорами, без установлених законом підстав та з порушенням законодавства;

- накладати у випадках, передбачених законом, адміністративні стягнення;

- порушувати перед керівниками відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у допущених порушеннях;

- при виявленні збитків, завданих державі, територіальній громаді чи об'єкту контролю, визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

До пріоритетних напрямів діяльності *структурних підрозділів з питань фінансів обласних, Київської міської ради, районних державних адміністрацій* на місцевому рівні належать:

- 1) забезпечення концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

- 2) здійснення заходів із підвищення ефективності управління місцевими фінансами;

- 3) проведення разом з іншими органами виконавчої влади аналізу фінансово-економічного стану відповідної території, перспектив її подальшого розвитку;

- 4) розроблення разом з іншими місцевими органами виконавчої влади проекту «Основних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці на наступний бюджетний період»;

- 5) розроблення в установленому порядку проекту рішення про відповідний місцевий бюджет;

- 6) організація роботи, пов'язаної зі складанням та управлінням виконання відповідного місцевого бюджету, координація діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету;

- 7) розроблення в установленому порядку прогнозу місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди;

- 8) забезпечення виконання удосконалення міжбюджетних відносин;

- 9) забезпечення управління місцевим боргом;

- 10) удосконалення методів фінансового і бюджетного планування на місцевому рівні;

- 11) забезпечення здійснення державного регулювання бухгалтерського обліку та фінансової і бюджетної звітності, дотримання стратегії розвитку національної системи бухгалтерського обліку, єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку та складання фінансової і бюджетної звітності, обов'язкових для всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми власності та підпорядкування;

12) забезпечення здійснення повноважень головного розпорядника бюджетних коштів в установах і організаціях, що належать до сфери управління територіальних органів Міністерства фінансів України; тощо.

Закон передбачає, що виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради серед інших вирішуються питання щодо бюджетного процесу на місцевому рівні, як-от:

- затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування;
- затвердження місцевого бюджету, внесення змін до нього; затвердження звіту про виконання відповідного бюджету;
- установа місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України;
- ухвалення рішень щодо здійснення місцевих запозичень;
- ухвалення рішень щодо передачі коштів із відповідного місцевого бюджету;
- ухвалення рішень щодо надання відповідно до чинного законодавства пільг на місцеві податки і збори, а також земельний податок;
- установа для підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, розміру частки прибутку, яка підлягає зарахуванню до місцевого бюджету;
- вирішення відповідно до закону питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення, а також про скасування такого дозволу;
- ухвалення рішень із питань адміністративно-територіального устрою в межах і порядку, визначених законами України; • інші повноваження в межах їхньої компетенції.

До відання *виконавчих органів сільських, селищних, міських рад* належать:

- підготовка програм соціально-економічного та соціального розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;
- забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території;
- складання проекту місцевого бюджету, подання його на затвердження відповідної ради, забезпечення виконання бюджету; щоквартальне подання раді письмових звітів про хід і результати виконання

бюджету; підготовка і подання відповідно до районних, обласних рад необхідних фінансових показників і пропозицій щодо складання проектів районних і обласних бюджетів;

- здійснення в установленому порядку фінансування видатків із місцевого бюджету;
- сприяння здійсненню інвестиційної діяльності на відповідній території;
- управління в межах, визначених радою, майном, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад;
- управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній формі власності відповідних територіальних громад;
- сприяння розширенню житлового будівництва;
- тощо.

Закон визначає певні повноваження у галузі будівництва, у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту. Зокрема, до відання органів місцевого самоврядування відносять управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, організацію їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення. До повноважень у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього середовища серед інших відносять: підготовку і внесення на розгляд відповідної ради пропозицій щодо встановлення ставки земельного податку, розміри плати за користування природними ресурсами, встановлення платежів за користування комунальними та санітарними мережами відповідних населених пунктів, підготовку і подання на затвердження ради проектів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля, координацію діяльності місцевих органів земельних ресурсів.

У сфері соціального захисту населення до відання виконкомів відповідних рад серед інших повноважень належать:

- установа за рахунок власних коштів додаткових до встановлених законодавством гарантій щодо соціального захисту населення;
- забезпечення здійснення передбачених законодавством заходів щодо поліпшення матеріального стану, житлових і побутових умов відповідних категорій населення тощо.

Закон передбачає повноваження в галузі зовнішньоекономічної діяльності, в галузі оборонної роботи, повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян та інші повноваження.

Виключно на пленарних засіданнях районної чи обласної ради вирішуються питання:

- затвердження програм соціально-економічного та культурногрозвитку відповідно району, області, цільових програм з інших питань, заслуховування звітів про їх виконання;
- затвердження відповідно районних, обласних бюджетів, внесення змін до них, затвердження звітів про їх виконання;
- розподіл переданих з державного бюджету коштів у формі дотацій, субвенцій відповідно між районними бюджетами, місцевими бюд жетами міст обласного значення, сіл, селищ, міст районного значення;
- вирішення в установленому законом порядку питань щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад;
- дозволу на спеціальне використання природних ресурсів відповідно районного, обласного значення, а також про скасування такого дозволу;
- ухвалення рішень з питань адміністративно-територіального устрою в межах і в порядку, визначених законом;
- заслуховування звітів голів місцевих державних адміністрацій, їхніх заступників про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, бюджету, рішень ради із зазначених питань.

Ефективність бюджетного процесу на місцевому рівні особливо залежить від координації учасників бюджетного процесу. Кожний учасник зобов'язаний чинного в межах компетенції та згідно з положеннями чинного законодавства. За недотримання норм відповідних нормативно-правових актів настає відповідальність осіб, які наділені бюджетними повноваженнями.

Висновки. Отже, ефективність бюджетного процесу на місцевому рівні особливо залежить від координації учасників бюджетного процесу. Кожний учасник зобов'язаний діяти в межах компетенції та згідно з положеннями чинного законодавства. За недотримання норм відповідних нормативно-правових актів настає відповідальність осіб, які наділені бюджетними повноваженнями.

Розвиток управління місцевими фінансами сьогодні вимагає від усіх учасників бюджетних правовідносин дотримуватись чинних правил та підходів щодо розбудови і пошуку нових механізмів формування, використання та контролю за дотриманням процедур фінансового забезпечення відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

7.3. СКЛАДАННЯ, РОЗГЛЯД, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, ВИКОНАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на наступний бюджетний період.

Місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад зобов'язані надавати необхідну інформацію центральним органам виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідній сфері – для проведення розрахунків обсягів міжбюджетних трансфертів та інших показників Комітету Верховної Ради України з питань бюджету – для розгляду цих розрахунків.

Згідно з типовою формою бюджетних запитів, визначеною центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, відповідно до Бюджетного кодексу та з урахуванням особливостей складання проектів місцевих бюджетів місцеві фінансові органи розробляють і доводять до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів.

Поняття розпорядників бюджетних коштів (РБК)

**Розпорядники
бюджетних коштів**

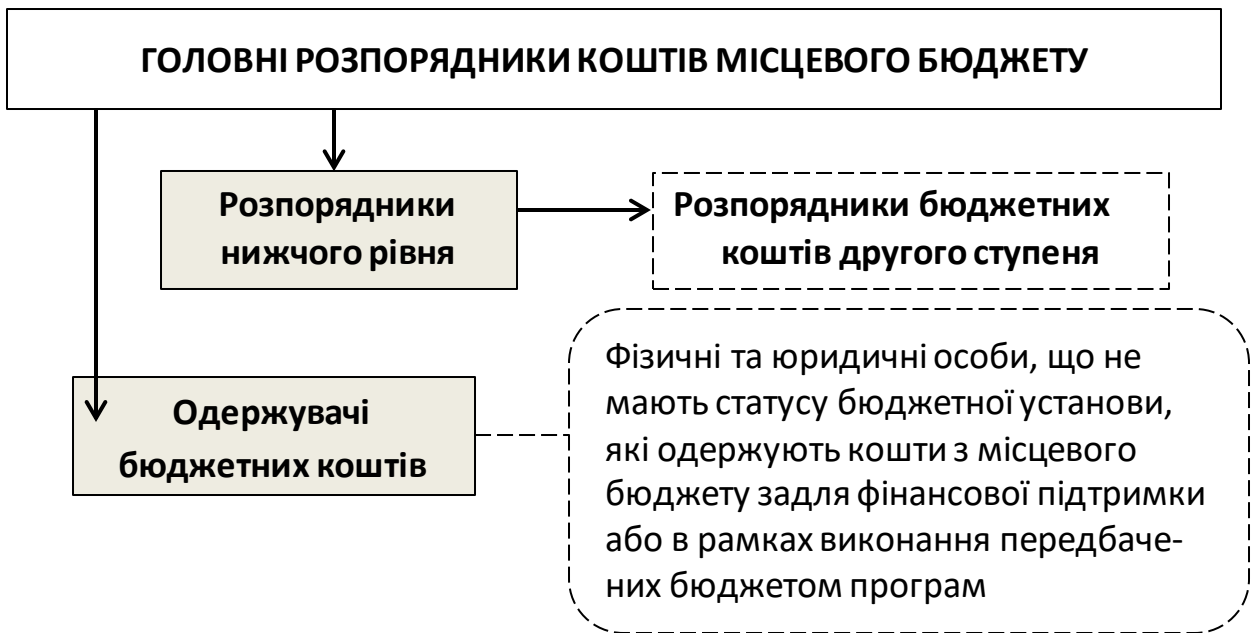
це бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, отримання бюджетних зобов'язання і здійснення видатків з бюджету

Склад РБК місцевого бюджету

**Головні розпорядники коштів
місцевого бюджету**

Керівники обласних, районних, міських держадміністрацій та їх структурних підрозділів, голови сільських та селищних рад, та ін.

бюджетні установи в особі їх керівників, які отримують повноваження через встановлення їм бюджетних призначень безпосередньо рішенням про місцевий бюджет

Функції головного розпорядника бюджетних коштів

- 1) розробляє план своєї діяльності, виходячи з необхідності досягнення конкретних результатів за рахунок бюджетних коштів;
- 2) розробляє на підставі плану діяльності проект кошторису та бюджетні запити і подає їх Міністерству фінансів України чи місцевому фінансовому органу;
- 3) отримує бюджетні призначення через їх затвердження у законі про Державний бюджет України чи рішеннях про місцевий бюджет, доводить встановленому порядку до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів) відомості про обсяги асигнувань, забезпечує управління бюджетними асигнуваннями;
- 4) затверджує кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, якщо інше не передбачене законодавством;
- 5) здійснює внутрішній контроль за повнотою надходжень, отриманих розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів, і витрачанням ними бюджетних коштів;
- 6) одержує звіти про використання коштів від розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів і аналізує ефективність використання ними бюджетних коштів

Місцеві фінансові органи на будь-якому етапі складання і розгляду проектів місцевих бюджетів здійснюють аналіз бюджетного запиту, поданого головним розпорядником бюджетних коштів, з погляду його відповідності меті, пріоритетності, а також дієвості та ефективності використання бюджетних коштів. На основі результатів аналізу керівник місцевого фінансового органу приймає рішення про включення бюджетного запиту до пропозиції проекту місцевого бюджету перед поданням його на розгляд відповідно місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам місцевого самоврядування.

Бюджетний кодекс регламентує, що виконавчі органи сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад (крім виконавчих органіврад, для бюджетів територіальних громад яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти), районні державні адміністрації в місті Києві подають відповідно районним або міським фінансовим органам пропозиції щодо показників проектів відповідних бюджетів спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ.

У тижневий строк з дня схвалення Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, забезпечує доведення місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад розрахунків прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів, методики їх визначення, організаційно-методологічних вимог та інших показників щодо складання проектів місцевих бюджетів, а також пропозицій щодо форми проекту рішення про місцевий бюджет.

У тижневий строк з дня прийняття проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні Кабінет Міністрів України забезпечує доведення місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад визначених таким законом показників міжбюджетних відносин (включаючи обсяги міжбюджетних трансфертів для відповідних бюджетів) і текстових статей, а також організаційно-методологічних вимог щодо складання проектів місцевих бюджетів. У триденний строк з дня отримання таких документів обласні державні адміністрації доводять виконавчим органам міських рад, районним державним адміністраціям відповідні обсяги субвенцій на здійснення державних програм соціального захисту.

Надана інформація є підставою для складання місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних місцевих рад проектів місцевих бюджетів і підготовки проектів рішень про відповідні місцеві бюджети.

Проект рішення про місцевий бюджет перед його розглядом на сесії відповідної місцевої ради місцевою державною адміністрацією чи виконавчим органом відповідної місцевої ради.

Разом з ним подають:

1) пояснювальну записку до проекту рішення, яка має містити:

а) інформацію про соціально-економічний стан відповідної адміністративно-територіальної одиниці і прогноз її розвитку на наступний бюджетний період, покладені в основу проекту місцевого бюджету;

б) оцінку доходів місцевого бюджету з урахуванням втрат доходів місцевого бюджету внаслідок наданих відповідною місцевою радою податкових пільг;

в) пояснення до основних положень проекту рішення про місцевий бюджет, включаючи аналіз пропонованих обсягів видатків і кредитування за бюджетною класифікацією. Пояснення включають бюджетні показники за попередній, поточний, наступний бюджетні періоди в розрізі класифікації видатків та кредитування бюджету;

г) обґрунтування особливостей міжбюджетних взаємовідносин та надання субвенцій на виконання інвестиційних програм (проектів);

ґ) інформацію щодо погашення місцевого боргу, обсягів та умов місцевих запозичень;

2) прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди;

3) проект показників зведеного бюджету району, міста з районним поділом, міста, що об'єднує бюджети села, селища, міста районного значення;

4) показники витрат місцевого бюджету, необхідних на наступні бюджетні періоди для завершення інвестиційних програм (проектів), що враховані в бюджеті, за умови якщо реалізація таких програм (проектів) триває більше ніж один бюджетний період;

5) перелік інвестиційних програм (проектів) на плановий бюджетний період та наступні за плановим два бюджетні періоди;

6) інформацію про хід виконання відповідного бюджету в поточному бюджетному періоді;

7) пояснення головних розпорядників бюджетних коштів до проекту відповідного бюджету (подаються комісії з питань відповідної місцевої ради);

8) інші матеріали, обсяг і форму яких визначають місцева державна адміністрація або виконавчий орган відповідної місцевої ради.

Бюджетний кодекс зазначає, що рішенням про місцевий бюджет визначаються:

- 1) загальна сума доходів, видатків та кредитування місцевого бюджету (з розподілом на загальний і спеціальний фонди);
- 2) граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) місцевого бюджету наступному бюджетному періоді і місцевого боргу на кінець наступного бюджетного періоду; граничний обсяг надання місцевих гарантій, а також повноваження щодо надання таких гарантій;
- 3) доходи місцевого бюджету за бюджетною класифікацією (у додатку до рішення);
- 4) фінансування місцевого бюджету за бюджетною класифікацією (у додатку до рішення);
- 5) бюджетні призначення головним розпорядникам коштів місцевого бюджету за бюджетною класифікацією з обов'язковим виділенням видатків споживання (з них видатків на оплату праці, оплату комунальних послуг і енергоносіїв) та видатків розвитку (у додатках до рішення);
- 6) бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів (у додатках до рішення);
- 7) розмір оборотного залишку коштів місцевого бюджету;
- 8) додаткові положення, що регламентують процес виконання місцевого бюджету.

Перелік захищених видатків місцевого бюджету визначається на підставі Бюджетного кодексу. **Захищеними видатками бюджету визнаються - видатки загального фонду бюджету, обсяг яких не може змінюватись при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень.**

Відповідно до Кодексу повідні місцеві ради при затвердженні місцевих бюджетів мають врахувати обсяги міжбюджетних трансфертів та інші положення (необхідні для формування місцевих бюджетів), затверджені Верховною Радою України при ухваленні проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні.

Місцеві бюджети затверджуються рішенням відповідної місцевої ради до 25 грудня року, що передує плановому.

У разі неприйняття закону про Державний бюджет України відповідна місцева рада при затвердженні відповідних місцевих бюджетів враховують обсяги міжбюджетних трансфертів (освітня субвенція, субвенція на підготовку робітничих кадрів, медична субвенція, субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру, базова та реверсна дотації), визначені у Законі про Державний бюджет України на попередній бюджетний період.

У двотижневий строк з дня офіційного опублікування закону про Державний бюджет України відповідна місцева рада приводять обсяги міжбюджетних трансфертів у відповідність із законом про Державний бюджет України.

Обласні, міські, районні, селищні, сільські ради при затвердженні відповідних бюджетів враховують у першочерговому порядку потребу в коштах на оплату праці працівників бюджетних установ відповідно до встановлених законодавством України умов оплати праці та розміру мінімальної заробітної плати; на проведення розрахунків за електричну та теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ і послуги зв'язку, які споживають бюджетні установи. Ліміти споживання енергоносіїв у натуральних показниках для кожної бюджетної установи встановлюються виходячи з обсягів відповідних бюджетних асигнувань.

Бюджетний кодекс України передбачає, що казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, веде облік усіх надходжень, що належать місцевим бюджетам, та за поданням органів, які контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами, здійснює повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету.

За рішенням відповідної місцевої ради при виконанні місцевих бюджетів обслуговування бюджетних коштів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ може здійснюватися установами банків державного сектору.

Порядок обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору, а також особливості ведення бухгалтерського обліку виконання місцевих бюджетів та складання звітності про виконання місцевих бюджетів щодо таких коштів визначаються Кабінетом Міністрів України за погодженням з Національним банком України.

Місцевий бюджет виконується за розписом, який затверджує керівник місцевого фінансового органу. До затвердження розпису місцевого бюджету керівником місцевого фінансового органу затверджується тимчасовий розпис місцевого бюджету на відповідний період. Керівник місцевого фінансового органу протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису місцевого бюджету встановленим бюджетним призначенням.

Місцевий фінансовий орган за участі органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, у процесі виконання місцевого бюджету за доходами здійснює прогнозування та аналіз доходів відповідного бюджету.

Податки і збори (обов'язкові платежі) та інші доходи місцевого бюджету визнаються зарахованими до місцевого бюджету з дня зарахування відповідно на єдиний казначейський рахунок та рахунки, відкриті в установах банків державного сектору, і не можуть акумулюватися на рахунках органів, що контролюють справляння надходжень бюджету.

Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до місцевих бюджетів податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів місцевих бюджетів відповідно до законодавства.

Відповідно до затвердженого розпису місцевого бюджету розпорядники бюджетних коштів одержують бюджетні асигнування, що є підставою для затвердження кошторисів. Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ установлює Кабінет Міністрів України

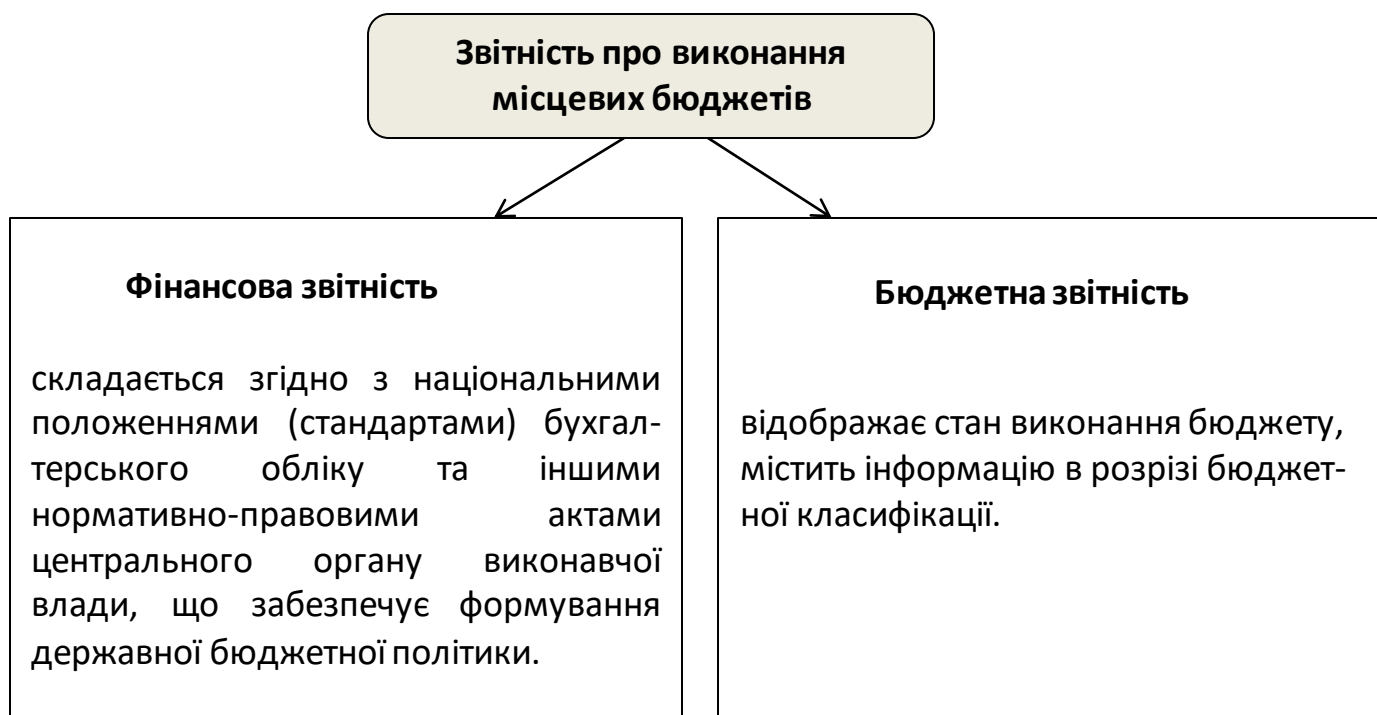
Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та здійснюють платежі тільки в межах бюджетних асигнувань, установлених кошторисами, враховуючи необхідність виконання бюджетних зобов'язань попередніх років, узятих на облік територіальними управліннями Державної казначейської служби.

Органи, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, здійснюють операції щодо виконання платіжних доручень розпорядників бюджетних коштів, оформлених відповідно до вимог законодавства, на підставі підтвердних документів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань та наявних бюджетних асигнувань за видатками місцевих бюджетів (протягом п'яти операційних днів з дати надання доручення на здійснення платежу за умови виконання доходів зведеного бюджету України).

До прийняття рішення про місцевий бюджет на поточний бюджетний період забороняється здійснювати капітальні видатки і надавати кредити з бюджету (крім випадків, пов'язаних із виділенням коштів з резервного фонду відповідного бюджету), а також здійснювати місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії.

У разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет при формуванні надходжень та здійсненні витрат місцевого бюджету:

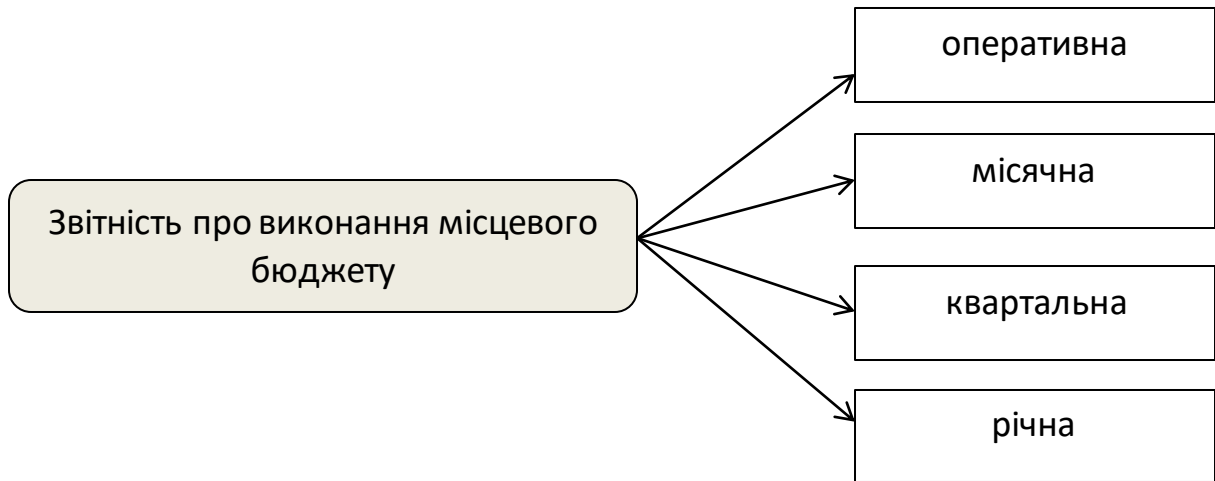
- діють норми рішення про місцевий бюджет на попередній бюджетний період;
- соціальні стандарти та соціальні гарантії, у тому числі прожитковий мінімум, рівень його забезпечення, мінімальна оплата праці, надання пільг, компенсацій і гарантій населенню, у поточному бюджетному періоді застосовуються у розмірах та на умовах, що діяли у грудні попереднього бюджетного періоду;
- перерахування з державного бюджету місцевим бюджетам базової дотації, освітньої та медичної субвенцій, субвенції на підготовку робітничих кадрів, субвенції на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру, а також до державного бюджету з місцевих бюджетів реверсної дотації здійснюється відповідно до обсягів, визначених у законі про Державний бюджет на попередній бюджетний період.

Бюджетна звітність відображає стан виконання бюджету.

Форми фінансової і бюджетної звітності та порядок їх заповнення встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, – Міністерством фінансів України.

Зведення, складання та подання звітності про виконання відповідного місцевого бюджету здійснюється територіальним управлінням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, – територіального управління Державної казначейської служби.

Територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, складає та подає відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів за встановленими формами. Зведені показники звітності про виконання бюджетів одночасно подаються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, відповідно фінансовим органам місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад.

Квартальний та річний звіти про виконання місцевого бюджету подаються до відповідної місцевої ради місцевою державною адміністрацією, виконавчим органом відповідної місцевої ради або сільським головою (якщо відповідний виконавчий орган не створено згідно із законом) у двомісячний строк після завершення відповідного бюджетного періоду. Перевірку річного звіту здійснюють, відповідна місцева рада, після чого, відповідні місцеві ради затверджують річний звіт

Для забезпечення належного бюджетного процесу на місцевому рівні важливо, щоб на усіх стадіях учасники бюджетного процесу відповідально виконували свої бюджетні повноваження. Прозорість, чіткість, взаємозв'язок усіх ланок та на усіх етапах зумовить такий рівень бюджетних процедур, які максимально забезпечать необхідними ресурсами потреби місцевого самоврядування.

Висновки. Отже, для забезпечення належного бюджетного процесу на місцевому рівні важливо, щоб на усіх стадіях учасники бюджетного процесу відповідально виконували свої бюджетні повноваження. Прозорість, чіткість, взаємозв'язок усіх ланок на всіх етапах зумовить такий рівень бюджетних процедур, які максимально забезпечать необхідними ресурсами потреби місцевого самоврядування.

Як правило, бюджетний процес на місцевому рівні охоплює в часовому вимірі період майже два роки і в ньому задіяні всі учасники фінансових відносин щодо формування доходів відповідної території, визначення доцільного, ефективного використання й перерозподілу наявних фінансових ресурсів та забезпечення належного контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Важливо зазначити, що бюджетний процес на місцевому рівні залежить від законодавчих процедур, які формуються на рівні новою інформацією і процедурами.

7.4. БЮДЖЕТНИЙ РОЗПИС. ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО БЮДЖЕТНИХ ПРИЗНАЧЕНЬ

Бюджетний кодекс України визначає порядок формування розпису місцевого бюджету. Розпис місцевого бюджету на відповідний рік має бути збалансованим та включати:

Розпис місцевого бюджету

- розпис доходів місцевого бюджету, що поділяється на річний розпис доходів загального і спеціального фондів місцевого бюджету та помісячний розпис доходів загального фонду місцевого бюджету;
- розпис фінансування місцевого бюджету, що поділяється на річний розпис фінансування загального і спеціального фондів місцевого бюджету за типом боргового зобов'язання та помісячний розпис фінансування загального фонду місцевого бюджету за типом боргового зобов'язання;
- розпис асигнувань місцевого бюджету (за винятком надання кредитів з місцевого бюджету), що поділяється на річний розпис асигнувань місцевого бюджету (за винятком надання кредитів з місцевого бюджету) та помісячний розпис асигнувань загального фонду місцевого бюджету (за винятком надання кредитів з місцевого бюджету);
- розпис повернення кредитів до місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету (далі – розпис кредитування), що поділяється на річний розпис повернення кредитів до місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету, помісячний розпис повернення кредитів до загального фонду місцевого бюджету та надання кредитів із загального фонду місцевого бюджету;
- річний розпис витрат спеціального фонду місцевого бюджету з розподілом за видами надходжень; помісячний розпис спеціального фонду місцевого бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків).

Річний розпис асигнувань місцевого бюджету (за винятком надання кредитів з місцевого бюджету) – це розпис асигнувань загального і спеціального фондів місцевого бюджету на рік у розрізі головних розпорядників бюджетних коштів за програмною класифікацією видатків та кредитування бюджету й повною економічною класифікацією видатків бюджету без розподілу за періодами року.

Помісячний розпис асигнувань загального фонду місцевого бюджету (за винятком надання кредитів з місцевого бюджету) – це розпис асигнувань загального фонду місцевого бюджету на рік за місяцями в розрізі головних розпорядників за програмною класифікацією видатків та кредитування бюджету й скороченою економічною класифікацією видатків бюджету.

Бюджетний кодекс України визначає, що помісячний розпис спеціального фонду місцевого бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків) – це помісячний розпис витрат спеціального фонду в розрізі доходів, фінансування, повернення кредитів до спеціального фонду.

Розпис складається відповідно до бюджетних призначень, установлених у рішенні про місцевий бюджет, та затверджується керівником фінансового органу в місячний термін з дня прийняття цього рішення.

До затвердження розпису затверджується *тимчасовий розпис* на відповідний період. Тимчасовий розпис на відповідний період складається з обмеженнями, встановленими Бюджетним кодексом України.

Розпорядники бюджетних коштів повинні затвердити у кошторисах обсяг коштів для проведення розрахунків за електричну і теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ та послуги зв'язку, які споживаються бюджетними установами, у повному обсязі в розрахунку на рік з урахуванням коштів загального і спеціального фондів відповідно до вимог Бюджетного кодексу України, рішення про місцевий бюджет.

Складання розпису починається зі складання розпису доходів, розпису фінансування та розпису повернення кредитів до місцевого бюджету.

Розпис доходів складає структурний підрозділ відповідної місцевої ради – управління (департамент) фінансів, який відповідно до закріплених функцій і процедур забезпечує реалізацію бюджетної політики в частині планування дохідної частини бюджету, за участі інших структурних підрозділів відповідної ради та головних розпорядників.

Розпис фінансування складають структурні підрозділи відповідної ради, які відповідно до закріплених функцій і процедур забезпечують реалізацію бюджетної політики в частині надходжень і витрат бюджету.

Керуючись відповідними роз'ясненнями, місцеві фінансові органи визначають головним розпорядникам помісячні обсяги асигнувань загального фонду в розрізі бюджетних програм або в цілому головному розпоряднику за тими бюджетними програмами, які належать до компетенції відповідного структурного підрозділу.

Головні розпорядники за участі розпорядників нижчого рівня згідно з отриманими лімітними довідками уточнюють проекти кошторисів, складають проекти планів асигнувань загального фонду бюджету, планів надання кредитів із загального фонду бюджету, планів спеціального фонду бюджету, установ охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, а також закладів охорони здоров'я, що надають вторинну (спеціалізовану) та екстрену медичну допомогу – планів використання бюджетних коштів і помісячних планів використання бюджетних коштів та подають відповідним фінансовим органам зведені проекти цих документів для перевірки їх відповідності показникам лімітних довідок.

Місцеві фінансові органи відстежують підготовку головними розпорядниками матеріалів до розпису, забезпечують своєчасне подання головними розпорядниками цих матеріалів, аналізують зазначені матеріали, вносять за необхідності до них корективи і подають керівникові фінансового органу свої пропозиції щодо включення їх до розпису.

Фінансове управління зводить отримані матеріали, вносить за необхідності корективи і подає розпис на затвердження керівникові відповідного фінансового органу. Оригінал затвердженого розпису передається на паперових та електронних носіях територіальному управлінню Державної казначейської служби України .

Фінансовий орган надає територіальному управлінню Державної казначейської служби України на паперових та електронних носіях помісячний розподіл міжбюджетних трансфертів, які надаються з місцевого бюджету вищого рівня місцевим бюджетам нижчого рівня, за кодами бюджетів за відповідними місцевими бюджетами згідно із затвердженим розписом, крім міжбюджетних трансфертів, розподіл яких здійснюється відповідно до окремого рішення відповідного органу.

Відповідно до Бюджетного кодексу України територіальні управління Державної казначейської служби України протягом трьох робочих днів після затвердження розпису доводять головним розпорядникам витяг із розпису, що є підставою для затвердження в установленому порядку кошторисів, планів асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету) загального фонду бюджету, планів надання кредитів із загального фонду бюджету,

планів спеціального фонду бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), а також закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, та закладів охорони здоров'я, що надають вторинну (спеціалізовану) та екстрену медичну допомогу.

Внесення змін до розпису здійснюється у разі:

- необхідності перерозподілу бюджетних асигнувань в розрізі економічної класифікації видатків бюджету в межах загального обсягу бюджетних призначень за бюджетною програмою окремо за загальним і спеціальним фондами бюджету;
- прийняття нормативного акта про передачу бюджетних призначень від одного головного розпорядника до іншого головного розпорядника;
- прийняття рішення щодо передачі нерозподілених бюджетних призначень на визначену в рішенні про місцевий бюджет мету між головними розпорядниками;
- прийняття рішення про зменшення бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів, у разі вчинення ними порушень бюджетного законодавства, на суму вчиненого порушення;
- прийняття рішення щодо перерозподілу видатків місцевого бюджету вищого рівня на централізовані заходи між адміністративно-територіальними одиницями;
- прийняття рішення відповідної ради щодо здійснення програм та заходів за іншими надходженнями спеціального фонду бюджету;
- необхідності збільшення бюджетних асигнувань спеціального фонду місцевого бюджету;
- необхідності внесення змін до розпису доходів, до розпису фінансування або до розпису кредитування;
- внесення змін до рішення про місцевий бюджет.

Бюджетний кодекс регламентує, що внесення змін до розпису за загальним і спеціальним фондами місцевого бюджету передбачає затвердження довідок про внесення змін до кошторисів, планів асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету) загального фонду бюджету, планів надання кредитів із загального фонду бюджету та планів спеціального фонду бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків).

У винятковому випадку за обґрунтованим поданням головного розпорядника перерозподіл видатків за бюджетними програмами в межах загального обсягу його бюджетних призначень, а також збільшення видатків розвитку за рахунок зменшення інших видатків (окремо за загальним і спеціальним фондами бюджету) здійснюються за рішенням відповідної місцевої ради. У разі виникнення такої необхідності головний розпорядник подає до відповідного фінансового органу лист з обґрунтованими пропозиціями щодо внесення змін до розпису.

Відповідно до Бюджетного кодексу України витрати спеціального фонду бюджету мають постійне бюджетне призначення, яке дає право проводити їх виключно в межах і за рахунок фактичних надходжень спеціального фонду бюджету.

Протягом бюджетного періоду розпорядники бюджетних коштів вносять зміни до спеціального фонду кошторису за власними надходженнями на підставі довідки про підтвердження надходжень до спеціального фонду місцевого бюджету).

Розпорядники нижчого рівня протягом року подають розпорядникам вищого рівня завірені відповідним органом Державної казначейської служби України копії довідок про підтвердження надходжень на спеціальні реєстраційні рахунки установи, що відкриті у відповідному органі Державної казначейської служби України за власними надходженнями.

Виконання розпису здійснюється наростаючим підсумком з початку року.

Зведення, складання та надання звітності про виконання місцевого бюджету здійснюють територіальні управління Державної казначейської служби України:

- щодо доходів – урахуваючи розпис доходів наростаючим підсумком з початку року;
- щодо фінансування – урахуваючи розпис фінансування наростаючим підсумком з початку року;
- щодо видатків – урахуваючи розпис асигнувань наростаючим підсумком з початку року;
- щодо розпису повернення кредитів і надання кредитів – урахуваючи розпис повернення кредитів до місцевого бюджету та надання кредитів наростаючим підсумком з початку року.

Бюджетний кодекс України передбачає, що звіт про виконання розпису за спеціальним фондом місцевого бюджету складається за бюджетними програмами головних розпорядників у розрізі джерел надходжень, ураховуючи розпис витрат спеціального фонду місцевого бюджету з розподілом за видами надходжень (підгрупами власних надходжень бюджетних установ та надходжень спеціального фонду).

Для забезпечення належного рівня функціонування місцевих бюджетів неодмінною умовою є дотримання усіх вимог до формування документів, які визначають бюджетні асигнування для розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. Підготовка розпису місцевого бюджету територіальним фінансовим органом дає можливість визначити величину фінансових ня власних і делегованих повноважень.

Висновки. Отже, для забезпечення належного рівня функціонування місцевих бюджетів неодмінною умовою є дотримання усіх вимог до формування документів, які визначають бюджетні асигнування для розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. Підготовка розпису місцевого бюджету територіальним фінансовим органом дає можливість визначити величину фінансових ресурсів, необхідних місцевому самоврядуванню для виконання власних і делегованих повноважень.

Оскільки бюджетний процес на місцевому рівні регламентований чинним законодавством, то перебуває в єдності з усіма бюджетними процедурами, що регламентовані на державному рівні, однак є досить самостійною складовою бюджетного процесу в Україні. Бюджетний кодекс України передбачає самостійність формування та використання фінансових ресурсів на забезпечення потреб кожної адміністративно-територіальної одиниці, враховуючи економічні, географічні, екологічні, демографічні та інші особливості розвитку території. Це має бути забезпечено дотриманням чинного законодавства, порядку виконання усіх процедур та заходів щодо бюджетного процесу на місцевому рівні.